

The moral and ethical aspects of forming professional image of future specialists in hair designer's art decorative cosmetics are analyzed in the article. Author gives the meaning of the professional image and concentrated the attention on the components of the professional image of future specialists in hair designer's art decorative cosmetics. The appearance of the moral and ethic aspects of image forming in different sciences is seen.

Key words: *professional image, moral and ethical aspects, future specialists in hair designer's art decorative cosmetics.*

Парамоненко Людмила Михайлівна – старший викладач кафедри образотворчого мистецтва та професійної майстерності, аспірантка кафедри педагогіки Луганського національного університету імені Тараса Шевченка(м. Луганськ, Україна)

Рецензент – кандидат філологічних наук, доцент В.В. Пустовіт

УДК 37.037

РОЗВИТОК ПОНЯТТЯ «ВАЛЕОЛОГІЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ» В ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ

Є.В. Пранова

У статті проводиться аналіз розвитку ідей збереження та примноження здоров'я та їхнє відображення в сучасній науці «валеологія».

Ключові слова: *валеологічна спрямованість, здоровий спосіб життя, позитивна мотивація здоров'я.*

У сучасному суспільстві все більше уваги приділяється проблемі здорового способу життя: зростаюча кількість наукових досліджень з цієї тематики є переконливим доказом. Вивчення феномена валеологічної спрямованості у підготовці майбутніх фахівців займаються представники медицини, педагогіки,

психології, соціології, екології та ін. Але незважаючи на всебічну увагу до цієї проблеми, можна констатувати, що нігілізм суспільства до здоров'я і старшого, і молодшого поколінь зростає. Саме тому гостро постає проблема тотальної валеологізації освіти на всіх її ступенях, яка дозволить не тільки привернути увагу молоді до проблем здоров'я, але й впровадити базові навички з його збереження та примноження.

Проблема валеологізації освіти останнім часом все більше привертає до себе увагу науково-педагогічного загалу. Серед робіт науковців, які займаються цією проблематикою, великий інтерес становлять праці І. Зимньої, Р. Рожнова, В. Казначєєва, Е. Вайнера, Н. Завидівської, І. Брехмана та інших. Аналіз літературних джерел дозволяє дійти висновку, що до 80-х років ХХ сторіччя валеологія існувала у вигляді окремих течій різноманітних наук: педагогіки, медицини, психології та ін. Основним загальним знаменником всіх цих досліджень була ідея виховання особистості, яка є спроможною до збереження та примноження власного здоров'я. Саме поширення цієї ідеї є основною метою впровадження та посилення валеологічної спрямованості освіти.

При проведенні аналізу літературних джерел виявилось, що вкрай мало досліджень до останнього моменту стосувалося питань формування позитивної мотивації до здоров'я у студентському середовищі крізь призму загальної культури особистості. Основна маса досліджень спрямована на вдосконалення та раціоналізацію рухових вмінь та навичок. Завдання подібних досліджень з різною мірою успішності розв'язувались на заняттях фізичною культурою у вищих навчальних закладах. При цьому зазначимо той факт, що дослідженню проблеми формування здорового способу життя молоді у розрізі її майбутньої професійної діяльності (з врахуванням економічних, соціальних, культурних умов) приділяється недостатньо уваги.

Ми вважаємо, що в освітньому процесі ВНЗ необхідно більшою мірою приділяти увагу проблематиці формування навичок здорового способу життя у студентському середовищі з

акцентом на застосуванні валеологічних знань в професійній діяльності.

Метою нашого дослідження є аналіз розвитку ставлення суспільства загалом та людини зокрема до здоров'я і засобів його збереження з давніх часів до радянського періоду та сучасності.

Необхідно зазначити, що валеологія – молода наука, яка утворилась тільки у 80-і роки ХХ сторіччя. Один з її авторів, І. Брехман [1], визначив її як науку про здоров'я. Протягом історії людства ставлення до виховання людини на засадах валеологічної спрямованості змінювалось. Незмінним залишалось лише тільки усвідомлення більшою чи меншою мірою необхідності вчити людину ставитися до здоров'я як до найвищої цінності, намагатися його зберегти.

Так, наприклад, ще за часів Давньої Греції дітей виховували в сім'ї до виповнення їм 7 років. При цьому основним завданням було виховання здорової дитини, що вміє цінувати та зберігати своє здоров'я. Тобто виховання мало валеологічну спрямованість, хоча і в зародковому стані (бо не було свідомим). Пізніше, за часів феодалізму, система та мета виховання змінилися і потрапили під великий вплив церкви. Основне виховання дітей нижчої ланки суспільства проходило у парафіяльних школах, де основними ідеалами були цнотливість та слухняність. Отже, можна сказати, що релігійна складова витіснила із системи навчання і виховання всі інші. І хоча діти феодалів виховувались інакше, їхня освіта включала в себе фізичну підготовку, жодних інших здоров'язберігаючих заходів, які можна було б розглядати з точки зору валеологічної спрямованості виховання, з ними не проводилося.

Ідеї гуманізму знайшли свій новий розвиток тільки за часів Відродження. Філософи і вчені того часу знов на перше місце ставили людину, її всебічний та вільний від релігії розвиток. Так, Ян Амос Коменський, Франсуа Рабле, Віторіно да Фельтре та інші оспівували у своїх творах ідею гармонічного розвитку людини. В результаті активного розвитку гуманістичних ідей в Європі та Росії відбулися зрушення в науковому та світському житті: було відкрито перші світські державні школи. Засновником валеологічної думки в Росії можна назвати М. Ломоносова. У своїх працях він зміг сформулювати основні

шляхи підвищення рівня культури здоров'я серед населення («Про збереження і примноження російського народу» 1861). У цьому письмі він зазначає, що головними бідами народу, що заважають зберегти здоров'я, є сімейні негаразди, бійки та пияцтво.

До базових понять у вихованні і найпростіших шляхів збереження здоров'я апелює і А. Прокопович-Антонський в праці «Про виховання» (1798): «Виховання є фізичним й моральним. Предмет його – створення тілесних і духовних здібностей людини. Тіло робить воно кріпким і струнким, розум освіченим і ґрунтовним, а серце озброює проти виразки пороків. Воно дає людині нове життя, даючи йому можливу досконалість». Хоча автор виділяє тільки дві складові виховання: фізичну та моральну, в подальшому роз'ясненні він згадує ще одну – розумову. Також автор відзначає, що для збереження здоров'я «немає кращої, немає більш надійної діяльності, ніж рухомість і фізичні вправи взагалі». Той факт, що в роботі А. Прокоповича-Антоновського зустрічаємо поради не тільки щодо виховання здорової людини, а і поради щодо виховання в людині навичок попередження хвороб, додає їй більшої сучасності.

У XVIII сторіччі в Західній Європі зміцнюється капіталізм. Разом з цим просвітителі в своїх працях дещо змінюють модель ідеальної людини. Так, наприклад, Песталоцці проголошує ідею про те, що у вихованні людини однаково важливі усі три складові: розумова, духовна, фізична. Його підтримують видатні вчені тих часів: Ж.-Ж. Русо, Д. Дідро, Д. Лок та інші. З розвитком суспільства все більше педагогів розуміли необхідність розвивати людину не тільки розумово і духовно, а й вчити її дбайливо ставитися і зберігати своє здоров'я. До вчених, які у своїх наукових працях розвивали ідею про всебічний розвиток людини можна віднести, К. Ушинського, П. Лесгафта, М. Пирогова та інших.

У радянському періоді розвитку педагогіки М. Семашко активно розробляв цю проблему. У своїх роботах він торкався педагогічних, медичних, соціальних аспектів виховання розвинутої особистості. Червоною ниткою в його творах

проходить ідея про те, що вчитель та лікар мають безперервно співпрацювати у процесі виховання людини.

А. Макаренко та В. Сухомлинський у своїх роботах постійно наголошують на тому позитивному прикладі, який мають подавати вихователі, батьки, вчителі у роботі з дітьми. Відзначимо, що той приклад стосується не тільки загальноосвітніх дисциплін, але ж (і мабуть у першу чергу) способу життя: від зовнішнього вигляду, шкідливих звичок, поведінки дорослих до організації харчування і дозвілля. Але ж не зважаючи на активну роботу вчених над проблемами виховання і освіти підростаючого покоління, на той час системного підходу до виховання правильного становлення до свого організму так і не було.

У 70-і роки ХХ сторіччя основною темою педагогічних досліджень стало створення такої атмосфери в освітніх закладах, що б сприяла оздоровленню учнів. Цією проблемою займалися М. Бернштейн, І. Гребеннікова, М. Кравцова та інші. З 80-х років ХХ ст. у наукових працях вчених (І. Брехман, В. Казначєєв) починає з'являтися термін «валеологія», який став користуватися великою популярністю у науковому середовищі й пізніше оформився в науку. Таким чином, тільки наприкінці ХХ сторіччя утворилася наука, яка об'єднала в собі всі ідеї про збереження та примноження здоров'я і підростаючого покоління, і суспільства загалом. Зазначимо, що об'єктом досліджень молодшої науки стає здорова людина.

При більш детальному розгляді досліджень валеологічної спрямованості освіти можна виділити її основні складові: фізіологічну, психологічну, моральну, соціальну, економічну.

Аналіз науково-педагогічних джерел дозволяє виділити основні обставини, які також обумовлюють необхідність валеологічної спрямованості професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту[2].

По-перше, на цей час в Україні не існує єдиної неперервної освітньої програми, яка б у своїй основі мала б валеологічну спрямованість. У процесі дорослішання людина отримує розрізнену, часто суперечливу інформацію щодо здоров'я. Особливу тривогу викликає той факт, що ця інформація не

завжди систематизована і найчастіше отримана не від спеціалістів, що не додає молоді мотивації до підвищення зацікавленості у поглибленні валеологічної складової освіти.

По-друге, відмітимо також той факт, що просвітницькі програми про здоров'я в сучасних українських ЗМІ орієнтовані у першу чергу на лікування хвороб, замість їх попередження. Проводиться активна пропаганда фармакологічного лікування вже наявних захворювань. Але ж ще давньоримський поет Овідій(I ст. до н.е.) про такий стан речей сказав: «Протидій хворобі спочатку; запізно думати про ліки, коли хвороба вкорінилася від довгого зволікання».

По-третє, в українському суспільстві загалом і у студентському середовищі зокрема немає «моди» на здоров'я. Засоби масової інформації замість пропаганди гуманістичних ідей формування особистості активно рекламують шкідливі звички, насилля, безладне статеве життя.

По-четверте, наслідком попереднього положення є той факт, що у суспільстві відсутня культура активного відпочинку, у результаті чого людина більшу частину свого часу проводить біля комп'ютера, телевізора, за розпиванням алкоголю і іншими заняттями, що руйнують її особистість. Про такий спосіб організації дозвілля іспанське прислів'я, авторство якого приписують Франсіско Гойа, каже: «Сон розуму народжує чудовисько». До того ж зазначимо ще й те, що подібний «відпочинок» не сприяє ефективному зняттю втоми.

Отже, зауважимо, що найбільш ефективно усунути описані вище негативні аспекти у житті суспільства можна тільки з посиленням ролі валеологічної спрямованості освіти.

Безумовно, поняття «валеологічна спрямованість освіти» тісно пов'язане з феноменом здорового способу життя. Цьому феномену приділяється значна увага у дослідженнях вчених. Так, мала медична енциклопедія дає таке визначення: «Здоровий спосіб життя – раціональний спосіб життя, невід'ємною рисою якого є активна діяльність, спрямована на збереження й поліпшення здоров'я». Б. Чумаков здоровим способом життя вважає той, де активна діяльність людини спрямована на збереження і покращення здоров'я [3]. В. Корченов пише, що

здоровий спосіб життя – це цілеспрямована поведінка, яка забезпечує збереження і підтримку психічного і фізичного здоров'я [3].

Аналіз наукової літератури дозволяє нам під здоровим способом життя вважати такий, при якому людина: здатна високо ефективно працювати; вміє самостійно відновити й оздоровити свій організм під час відпочинку; збагачує свій внутрішній світ, розвивається духовно; самостійно підтримує своє здоров'я; відмовляється від шкідливих звичок [4].

Необхідно зазначити, що низка вчених у своїх дослідженнях (Р. Рожнов, В. Казначеев) акцентують свою увагу на тому факті, що здоровий спосіб життя – це не є миттєвий стан людини, це динамічний процес, який пов'язаний зі сталим підтриманням гомеостазу організму, його адаптацією до умов навколишнього середовища.

Українські вчені не оминули своєю увагою проблеми виховання здорової особистості. Так, Н. Урум досліджувала проблему підготовки майбутніх вчителів до забезпечення здорового способу життя молодших школярів [5]. Н. Завидівська вивчала професійно-прикладні основи формування здорового способу життя студентів вищих навчальних закладів економічного профілю [6]. О. Бондаренко обґрунтувала теоретичні і методичні аспекти формування валеологічної компетентності студентів педагогічних університетів в процесі професійної підготовки [7]. У дослідженнях останнього десятиріччя [8,9] феномен валеологічної спрямованості розглядається як інтегруючий: як той, що об'єднує у собі внутрішній світ особистості, соціальний, духовний, психічний, фізичний аспекти. Тобто валеологічна спрямованість освіти є потужним засобом для різнобічної реалізації потенціалу людини.

І. Зимня зробила детальний аналіз структури компетентностей у сучасній професійній освіті. За аналогією із запропонованою нею структурою компетентностей визначимо компоненти валеологічної спрямованості.

Отже, аналіз науково-педагогічної літератури дозволив нам дійти висновку, що валеологічна спрямованість містить в собі такі основні види спрямованостей: спеціальну, соціальну,

особистісну. *Спеціальна валеологічна спрямованість* професійної підготовки націлена на забезпечення випускнику ВНЗ можливості отримати у процесі навчання знань, вмінь, навичок, що зроблять його готовим до реалізації валеологічної спрямованості у професійній діяльності. *Соціальна валеологічна спрямованість* має за мету підготувати студента до відповідальних відносин в суспільстві, сформуванню навички здорового способу життя, усвідомлення цінності формування валеологічної культури. *Особистісна валеологічна спрямованість* забезпечує можливість постійного самовдосконалення, різнобічного розвитку своєї особистості у напрямку поглиблення власного валеологічного потенціалу.

Таким чином, в результаті теоретико-методологічного дослідження цієї наукової проблеми сформулюємо визначення валеологічної спрямованості професійної освіти.

Валеологічна спрямованість професійної освіти – це система професійних знань, умінь, навичок, що має за мету таку валеологічну підготовку студента, що робить його спроможним до реалізації принципів здорового способу життя, усвідомлення цінності здоров'язберігаючих заходів та впровадження їх у своєму повсякденні: у професійній, соціальній і побутовій сферах життєдіяльності.

Отже, феномен валеологічної спрямованості ще не був об'єктом комплексного науково-педагогічного дослідження. Людство до просвітницьких часів, а це XVII – XVIII сторіччя, навіть не замислювалось про виховання людини з урахуванням принципів збереження здоров'я. Завдяки науковцям та філософам тих часів було сформульовано перші ідеї всебічного розвитку людини, які знайшли свою найповнішу реалізацію наприкінці XX сторіччя із виникненням науки «Валеологія».

Наші наукові дослідження мали за мету дослідити феномен валеологічної спрямованості та етапи його розвитку в історії людства. Отже, теоретико-методологічний аналіз літературних джерел дозволив нам сформулювати визначення цього поняття. Наші подальші наукові розвідки ми плануємо присвятити розробці організаційних форм і методів формування

валеологічної спрямованості у майбутніх фахівців фізкультури і спорту.

Література

1. Брехман И. Валеология – наука о здоровье/ И.И. Брехман. – М. Физкультура и спорт, 1990. – 208с.
2. Лубышева Л.И. Концепция формирования физической культуры человека / Л.И. Лубышева - М.: ГУОЛИФК, 1992.
3. Педагогический энциклопедический словарь. - М.: Большая российская энциклопедия, 2002. - 528с.
4. Петленко В.П. Валеология человека: здоровье - любовь - красота / В.П. Петленко. - СПб, 5 томов, 1996-1998.
5. Підготовка майбутніх вчителів до забезпечення здорового способу життя молодших школярів: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Н.С. Урум; Держ. вищ. навч. закл. "Ун-т менедж. освіти" АПН України. — К., 2008.
6. Професійно-прикладні основи формування здорового способу життя студентів вищих навчальних закладів економічного профілю: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Н.Н. Завидівська; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. — К., 2002.
7. Формування валеологічної компетентності студентів педагогічних університетів у процесі професійної підготовки: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / О.М. Бондаренко; АПН України. Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. — К., 2008.
8. Кабешова С.А. Особенности проектирования и реализации здоровьесберегающего процесса в условиях спортивно-технической школы.: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.01 / Кабешова Светлана Александровна. – Шуя, 2001.- 230 с.
9. Куклина Л.В. Элективный курс педагогической валеологии в профессиональной подготовке учителя.: дис. кандидата пед. наук:13.00.01/ Куклина Лариса Владиславовна. – Иваново, 1999. - 206с.

В статье проводится анализ развития идей сохранения и приумножения здоровья и их отражение в современной науке «валеология».

Ключевые слова: *валеологическая направленность, здоровый образ жизни, позитивная мотивация здоровья.*

The article analyzes the development of the ideas of maintaining and enhancement of health and their reflection in contemporary science «valueology».

Keywords: valueology orientation, healthy way of life, positive motivation of health.

Пранова Є. В. – здобувач Донецького національного університету (м. Донецьк, Україна)

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор А.І. Дзундза

УДК 37.037

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ СТВОРЕННЯ ЦЕНТРУ ДУХОВНО-ЕСТЕТИЧНОГО І ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ

В.М. Пристинський, Д.П. Сідельніков

У статті наводяться аргументи щодо доцільності створення центру духовно-естетичного і фізичного виховання студентів у структурі діяльності сучасного університету з метою удосконалення якості професійної підготовки.

Представлені міркування, що духовно-естетична і фізична культура особистості є домінуючою передумовою формування інтелектуальних і фахових здібностей, професійно-трудова навичок й умінь, мотивів і потреб до творчої діяльності, соціальної самореалізації людини. Передбачається, що педагогічна система духовно-естетичного і фізичного виховання студентів буде ефективною за наявності певних організаційних умов її реалізації у формі діяльності центрів особистісно орієнтованого формування у майбутніх фахівців духовно-ціннісного відношення до результатів професійної діяльності.

Ключові слова: *духовно-естетичне виховання, фізичне виховання, духовно-ціннісне відношення.*

Аналіз сучасних тенденцій розвитку професійної освіти в аксіологічному дискурсі свідчить, що перехід до ринкової економіки, формування ринку праці, необхідність задоволення суспільством персоніфікованих фахових і трудових інтересів